

„TURYZM” 1995, t. 5, z. 2

PRACA ZBIOROWA POD REDAKCJĄ JADWIGI WARSZYŃSKIEJ –
GEOGRAFIA TURYSTYCZNA ŚWIATA, CZĘŚĆ 1 (1944), s. 402, CZĘŚĆ 2
(1995), s. 439, PWN, WARSZAWA.

Dynamiczny rozwój turystyki jaki dokonuje się we współczesnym świecie charakteryzuje się nie tylko wielką liczbą turystów (w 1990 r. – 425 mln osób) czy ogromnymi wpływami finansowymi płynącymi z tej działalności (w 1990 r. – 230 mld dolarów), ale również niespotykanym dotychczas zasięgiem przestrzennym tego ruchu. Przestrzenią turystyczną współczesnego człowieka jest praktycznie cały świat, który na skutek rozwoju komunikacji masowej oraz postępującej liberalizacji politycznej dociera do najodleglejszych jego zakątków.

Przemiany polityczne jakie od kilku lat zachodzą w naszym kraju spowodowały, że również Polacy coraz częściej włączają się do międzynarodowych strumieni turystów przemierzających się po całym świecie.

Ten przydługi wstęp ma nam uświadomić, jakie wielkie znaczenie dla otwarcia na świat może mieć i ma książka *Geografia turystyczna świata*. Recenzowana praca powstała w zespole pracowników Zakładu Geografii Turyzmu Instytutu Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z inspiracji i pod redakcją kierownika Zakładu prof. Jadwigi Warszzyńskiej, i w pierwotnej wersji udostępniona została zwłaszcza studentom jako skrypt uczelniany, a następnie po wprowadzeniu uzupełnień i aktualizacji, ukazała się drukiem w PWN. Autorami pracy jest łącznie dziewięć osób, które indywidualnie lub w dwuosobowych zespołach przygotowały poszczególne jej rozdziały.

Układ całej pracy jest bardzo logiczny. Część pierwsza zaopatrzona została krótkim wstępem redaktora pracy wyjaśniającym ideę i układ treści, a następnie zaprezentowano w niej wszystkie kraje europejskie. Kolejność prezentowanych państw nawiązuje generalnie do stref klimatyczno-krajobrazowych występujących w Europie. W pierwszej kolejności omówiono kraje śródziemnomorskie i czarnomorskie (tom otwiera opracowanie Hiszpanii), następnie kraje alpejskie, potem państwa położone na Nizinie Europejskiej i na północy kontynentu, następnie kraje Europy środkowej (Polska, Czechy, Słowacja, Węgry) i na końcu państwa Europy wschodniej powstałe po rozpadzie byłego ZSRR (Litwa, Łotwa, Estonia, Białoruś, Ukraina, Mołdawia i Rosja).

Przy opracowywaniu poszczególnych państw zachowano jednakowy układ treści. Każde z opracowań zatytułowane jest nazwą kraju podaną w języku polskim oraz w języku danego państwa, a treść opracowania składa się z czterech głównych części. Rozpoczynają ją informacje ogólne, charakteryzujące statystycznie prezentowany kraj, czyli jego wielkość, liczbę mieszkańców, gęstość zaludnienia, większe miasta, język, podstawowe informacje gospodarcze, nazwa waluty itp. Informacje te dają bardzo ogólne, encyklopedyczne wyobrażenie o omawianym kraju i w tekście każdorazowo zaznaczone zostały drukiem niebieskim.

Druga część każdego opracowania dotyczy przyrodniczych i historycznych podstaw rozwoju turystyki w omawianym państwie. Informacje zawarte w tej części pozwalają czytelnikowi zorientować się w sposób ogólny w warunkach przyrodniczych (ukształtowanie powierzchni, klimat, wody itp.) kraju oraz w najważniejszych faktach i wydarzeniach historycznych, zwłaszcza tych, po których pozostały trwałe ślady w kulturze materialnej. Ta część każdego opracowania ma za zadanie przybliżyć czytelnikowi główne walory turystyczne kraju, bez ich hierarchizowania czy wartościowania.

Trzecia część każdego rozdziału poświęcona jest prezentacji głównych regionów turystycznych kraju. Redaktor pracy zastrzega we wstępie, iż regiony te mają charakter umowny, nie prowadzono bowiem, celem ich eliminacji, żadnych prac studialnych, a jedynie przyjęto pewną zasadę, w myśl której omawiane regiony są albo jednostkami administracyjnymi nawiązującymi najczęściej do dawnych krain historycznych, albo wyróżniającymi się krainami fizjograficznymi, czy wreszcie ukształtowanymi pod względem pełnionych funkcji turystycznych jednostkami przestrzennymi. Prezentując poszczególne regiony, autorzy zwracają uwagę zarówno na charakterystykę oryginalnych walorów przyrodniczych jak i antropogenicznych, wymieniając w tym drugim przypadku liczne miejscowości, a nawet obiekty będące uznanymi powszechnie walorami kultury materialnej.

Wreszcie, czwarta część prezentacji każdego z omawianych państw dotyczy ruchu turystycznego. W miarę posiadanych materiałów źródłowych, autorzy starają się prześledzić dynamikę rozwoju ruchu turystycznego, jego współczesną wielkość (wykorzystano informacje statystyczne z końca lat osiemdziesiątych bądź z roku 1990), strukturę narodowościową turystów, środki transportu którymi turyści przyjeżdżają, czasami również wielkość bazy noclegowej oraz dochody płynące z turystyki.

Omówiony schemat prezentacji każdego z państw powoduje, iż w konsekwencji książka składa się z kilkudziesięciu opracowań turystyczno-monograficznych, które dają czytelnikowi ogólną wiedzę o interesującym go państwie. Szkoda, że przyjmując taką monograficzną konwencję opracowania, nie rozbudowano części dotyczącej zagospodarowania turystycznego każdego kraju. Informa-

cje dotyczące tego zagadnienia zawarte częściowo przy prezentacji poszczególnych regionów turystycznych są zbyt skąpe i ogólne.

Podobny układ opracowania każdego z państw obowiązywał przy redagowaniu drugiej części (drugiego tomu) pracy. Dotyczy ona krajów pozaeuropejskich i obejmuje Azję z podziałem na Azję: zachodnią, południową, południowo-wschodnią, oraz środkową i wschodnią. Oczywiście w obrębie tych wielkich makroregionów geograficznych Azji, wydzielono i omówiono osobno każde z państw, które go tworzą. Układ opracowań poszczególnych krajów w tym tomie jest generalnie taki, jak i w poprzednim, jednak brak bardziej szczegółowych i wiarygodnych informacji jak również słaby jeszcze rozwój turystyki w niektórych z tych państw spowodował, że część opracowań ma charakter wyłącznie informacyjny.

W podobny sposób zaprezentowana została Afryka z podziałem na: północną, zachodnią i środkową, wschodnią i południową. Amerykę podzielono tradycyjnie na północną i środkową oraz południową. W tej części pracy zaprezentowano również Australię, Oceanię, Nową Zelandię, Melanezję, Mikronezję oraz Polinezję. Pracę kończy prezentacja Antarktydy, kontynentu, który jest dopiero w fazie eksploracji turystycznej.

Praca wydana została bardzo starannie, jest ona oprawiona w twarde laminowane okładki, na których umieszczono kolorowe zdjęcia najbardziej charakterystycznych dla poszczególnych kontynentów czy państw krajobrazów naturalnych lub obiektów antropogenicznych. Na wewnętrznych stronach okładek umieszczono schematyczne mapy kontynentów, z zaznaczonymi konturami wszystkich państw omawianych w pracy.

Każdy z rozdziałów zaopatrzony został w kolorową schematyczną mapę oraz bardzo dobre, kolorowe fotografie. W tej części rozdziałów zamieszczono również schematyczne plany niektórych miast czy obiektów. Na końcu każdego tomu zamieszczono wykaz literatury wykorzystanej w pracy oraz indeks nazw geograficznych. Praca prezentuje się bardzo okazale, a o jej poczytności może świadczyć fakt, że już dzisiaj jest bardzo trudno dostępna w księgarniach dużych miast.

Przystępując do oceny pragnę podkreślić, iż jest to pierwsza w Polsce i jedna z pierwszych w Europie praca poświęcona geografii turystycznej, która swoją treścią obejmuje cały współczesny świat. Zasięg informacji zawarty w tej książce jest ogromny, a układ treści pozwala bez trudu dotrzeć do interesującego nas kraju. Praca przygotowana przez zespół autorski pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego (J. Warszńska, A. Jackowski, J. Groch, W. Kurek, J. Jemiolo, A. Koliba, R. Janiec, U. Birek i M. Szostek) nie jest przewodnikiem turystycznym umożliwiającym zwiedzenie wybranego kraju czy regionu, jest natomiast bardzo solidnie i profesjonalnie przygotowanym podręcznikiem, z którym powinni się zapoznać nie tylko studenci różnych uczelni i kierunków, ale również ci wszyscy, którzy wyjeżdżając poza granice Polski lub przygotowując

się do takich wyjazdów, pragną zorientować się, co interesującego mogą zobaczyć w kraju czy krajach, do których podróżują. Właśnie w tym uniwersalizmie dostrzegam ogromną wartość pracy, która przygotowana przez autorów parających się pracą naukową pod kierunkiem wytrawnego badacza turystyki, jest przydatna i potrzebna różnym grupom odbiorców. To wielki sukces i satysfakcja dla całego zespołu.

Chwaląc i generalnie wysoko oceniając zarówno treść, jak i opracowanie redakcyjne całej pracy, nie mogę się jednak oprzeć negatywnemu wrażeniu, jakie zrobiły na mnie schematyczne mapki umieszczone na początku rozdziału prezentującego każde państwo. (Jak można w pracy geograficznej zamieścić np. coś, co ma obrazować San Marino – 79, część 1). Czyżby wydawcy, który włożył dużo wysiłku aby praca prezentowała się okazale zabrakło wyobraźni, a może pieniędzy, aby w miejsce bardzo schematycznych, niewiele mających wspólnego ze sztuką kartograficzną rysunków (bo chyba nie map), umieścić „normalne” geograficzne mapy przeglądowe państw, z zaznaczoną rzeźbą (hipsometria), siecią głównych dróg komunikacyjnych, portów lotniczych i morskich itp. i oczywiście treścią turystyczną prezentowaną w każdym z rozdziałów. Bardzo szkoda, że ta „wpadka” wydawcy obniża ogólną wartość całej pracy i zmniejsza jej przydatność użytkową.

Wyrażam opinię, iż praca pt. *Geografia turystyczna świata* opracowana przez zespół autorski pod redakcją prof. Jadwigi Warszyńskiej przez długie lata pozostanie jedynym tego rodzaju podręcznikiem i to nie tylko w Polsce. Należy się cieszyć, że rozbudzone zainteresowanie turystyką międzynarodową Polaków, oraz powstające ostatnio jak „grzyby po deszczu” różne szkoły przygotowujące specjalistów do pracy w turystyce, będą mogły korzystać z profesjonalnie przygotowanego pod względem merytorycznym oraz starannie wydanego (za wyjątkiem części kartograficznej) opracowania. Sądzę, iż w kolejnych wydaniach tej pracy (w co nie wątpię) usunięte zostaną drobne usterki, a autorzy dokonają weryfikacji tej części tekstu, która na skutek dynamicznego rozwoju turystyki (wielkość ruchu turystycznego) zawsze będzie nieco w tyle za rzeczywistością.

Prof. dr hab. Stanisław Liszewski
Katedra Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
al. Kościuszki 21
90-418 Łódź

Wpłynęło:
21 października 1995 r.